

Tiina Vuoristo

3.10.2022

Ympäristövaliokunta
ymv@eduskunta.fi**HE 76/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta**

Pyydettyinä lausuntona hallituksen esityksestä luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on tärkeä päämäärä, jonka edistämiseen metsäteollisuus on sitoutunut. Metsäteollisuuden mielestä luonnon monimuotoisuutta tulee turvata kustannustehokkain ja järkevästi kohdennetuin toimin. Luonnonsuojelulain nykyaikaistamiselle on tarve ja on hyvä, että esimerkiksi lain rakennetta ja viittauksia EU-sääntelyyn selvennetään ja eri toimijoiden rooleja kirkastetaan. Metsäteollisuus pitää positiivisena kehitystä, jossa perinteisen, staattisen suojelun rinnalle on nostettu vahvemmin luonnon monimuotoisuuden turvaaminen aktiivisin toimenpitein. Esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden hoitoon tarkoitettu avustus on tästä hyvä esimerkki. Myös laajaa hyväksyntää nauttivat METSO- ja Helmi-ohjelmat saavat lakiperustan.

Metsäteollisuus ry painotti luonnonsuojelulain uudistusta valmistelleen työryhmän jäsenenä, että lakiin tehtävien muutosten tulee olla tarkoituksenmukaisia ja käytännön vaikutuksiltaan selkeitä. Koska työryhmän loppuraportissa oli useita tulkinvaraisia ehdotuksia, joiden vaikutukset esimerkiksi elinkeinotoimintaan olivat epäselviä, jätti Metsäteollisuus ehdotukseen eriävän mielipiteen. Myös lainsäädännön arviointineuvosto huomautti luonnonsuojelulakiesityksen olevan sirpaleinen ja vaikutuksiltaan osin epäselvä. Vaikka lopulliseen hallituksen esitykseen tehtiinkin joitain sen sisältöä parantavia muutoksia, liittyy osaan säännöksistä edelleen epäselvyyksiä käytännön soveltamisen ja vaikutusten suhteen. Isoimmat ongelmakohdat liittyvät luonnonsuojelulain ja vesilain luontotyyppisuojaan esitettyihin muutoksiin.

1 Luonnonsuojelulain luontotyyppisuoja on epäselvä kokonaisuus

Luonnonsuojelulain luontotyyppisuoja esitetään muutettavaksi siten, että nykyisen, selkeän, viranomaisen rajauspäättökseen perustuvan luontotyyppisuojelun rinnalle lisättäisiin sekä uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottaminen (65 §) että suoraan lain nojalla toteutettava automaattisuojuksen menettely (67 §). Uhanalaiset luontotyypit (64 §) listattaisiin erillisessä asetuksessa perustuen luontotyyppien uhanalaisuusarviointiin. Hallituksen esityksen mukaan luontotyyppien säätämiseksi ei olisi välittömiä oikeusvaikutuksia. Myös säännöksen uhanalaisten luontotyyppien huomioimisesta

Tiina Vuoristo

3.10.2022

todetaan olevan informatiivinen. Päätöksenteossa luontotyyppejä huomioitaisiin sen mukaan, mitä muussa lainsäädännössä säädetään.

Metsäteollisuus ei pidä informatiivisiksi tarkoitettujen, luontotyyppien huomioimista koskevien säännösten lisäämistä lakiin perusteltuna. **Esimerkiksi luvituksessa ja kaavoituksessa huomioon otettavista seikoista tulisi säätää riittävällä tarkkuudella kyseisiä toimintoja ohjaavissa laeissa.** Nyt esitetty rakennelma, joka perustuu luonnonsuojelulain viittaussäännökseen ja luontotyyppien listaukseen asetuksessa, on monimutkainen ja todellisilta vaikutuksiltaan ennakoimaton. Todennäköistä on, että epäselvät säännökset johtaisivat eri yhteyksissä ja alueilla toisistaan eroaviin tulkintoihin, mikä ei olisi luonnon monimuotoisuuden turvaamisen eikä elinkeinotoiminnan harjoittamisen kannalta toivottavaa. Metsäteollisuus näkee myös merkittävänä uhkana, että uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä pyritäisiin rajoittamaan epäselviä säännöksiä hyödyntämällä.

Metsäteollisuus muistuttaa, että luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin on tarkoitus kuvata muutoksia luontotyyppien tilassa. Se ei kerro suoraan esimerkiksi luontotyyppien suojelutarpeesta. Luontotyyppien ominaisuudet eivät myöskään pysy stabiileina, vaan esimerkiksi puusto ja puulajisuhteet muuttuvat ajan myötä ilman ihmisvaikutustakin. Monet luontotyypit tarvitsevatkin suojelun sijaan aktiivista hoitoa säilyäkseen. Kattavan paikkatiedon puuttuessa myös luontotyyppien tunnistaminen on hankalaa. Erityisosaamista tarvitaankin sekä luontotyyppien tunnistamiseen että sopivien toimenpiteiden määrittämiseen, mikä tekisi laaja-alaisesta luontotyyppien huomioimisesta erityisen haastavaa.

Metsäteollisuus esittää myös, että luontotyyppien automaattisuojelua koskevasta esityksestä (67 §) luovutaan. Sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen että maanomistajien oikeusturvan kannalta olisi selkeintä, että serpentiinikalliot ja rannikon avoimet dyynit suojeltaisiin nykyisin mukaisella rajauspäätöksellä, eikä jätettäisi näiden harvinaisten kohteiden tunnistamista ja ulottuvuuden määrittämistä maanomistajien harteille. Esityksen mukaan näiden kahden luontotyyppin pinta-ala on 1150 hehtaaria, josta lähes puolet on jo suojeltu.

2 Vesilain luontotyyppisuojelelun laajennuksen vaikutuksia ei tiedetä

Vesilain luontotyyppisuojelelun (2 luku, 11 §) esitetään laajennettavaksi lähteiköihin, kalkkilampiin ja puroihin. Metsäteollisuus muistuttaa, että vesilaissa suojeluun ei liity viranomaisen rajauspäättöstä eikä korvausmenettelyä. Tämän vuoksi vesilain suojeltavien kohteiden on perusteltua olla pienialaisia sekä helposti tunnistettavia ja rajattavia. Nyt lakiin esitetty luontotyypit eivät täytä näitä vaatimuksia. Hallituksen esityksessä ei myöskään ole kunnollisia arvioita vesilain luontotyyppisuojelelun muutosten vaikutuksista.

Vaikka vesilain mukainen luontotyyppisuojelelun kohdentuu hallituksen esityksen mukaan vesiympäristöön, on epäselvää, millaisia vaikutuksia suojelulla on vesimuodostumaa ympäröivän maan käyttöön. Perusteluissa toisaalta todetaan, ettei vesilain luontotyyppisuojelelulla lähtökohtaisesti ole tällaisia vaikutuksia. Toisaalta esimerkiksi

Tiina Vuoristo

3.10.2022

ojitus ja tienrakennus mainitaan esimerkkeinä toimenpiteistä, joilla voi olla laissa tarkoitettua epätoivottavaa vaikutusta suojellun vesiluontotyyppin tilaan. Epäselväksi jää, voidaanko tällainen tulkinta tehdä joissain tapauksissa myös metsänkäsittelytoimien osalta, vaikka niidenkin mainitaan lähtökohtaisesti jäävän vesilain luontotyyppisuojelelun ohjausvaikutuksen ulkopuolelle. Tulkinnanvaraisuutta lisää se, että esimerkiksi kalkkilampien osalta luontotyyppin ulottuvuudeksi mainitaan itse lammen lisäksi myös sen lähiympäristö. Lähteikköön puolestaan kuuluu osia, joilla ei ole avovesipintaa.

Tunnistamis- ja rajaamishaasteidensa takia **vesilakia toimivampi menettely lähteikköjen ja kalkkilampien turvaamiseen olisi luonnonsuojelulain rajausmenettely, jossa viranomainen valitsee ja rajaa edustavimmat kohteet suojeluun ja maanomistaja saa suojelusta korvauksen. Metsäteollisuus ei kannata myöskään vesilain luontotyyppisuojelelun laajentamista puroihin. Purot kuuluvat vesilain luvanvaraisuuden piiriin ja niiden luonnontilan vaarantaminen on siten kielletty.** On epäselvää, mitä lisäturvaa purojen sisällyttäminen vesilailla suojeltuihin luontotyyppisiin todellisuudessa toisi ja mitä käytännön vaikutuksia sillä olisi verrattuna nykyiseen menettelyyn.

3 Muita epäselviä esityksiä

Edellä kuvattujen säännösten lisäksi hallituksen esityksessä on myös muita soveltamisensa ja vaikutustensa suhteen epäselviä muutoksia, joita Metsäteollisuus pitää ongelmallisina:

- Luonnonsuojelualueen perustamisedellytyksiin (43 §) esitetään lisättäväksi ilmastomuutokseen sopeutuminen, mikä mahdollistaisi luonnonsuojelualueen perustamisen ilman, että alueella on perustamishetkellä erityisiä luontoarvoja.
- Poikkeuslupan edellytyksiin (62 § ja 68 §) esitetään säännöksen selkeyttämiseksi lisäystä teknisen ja taloudellisen vaihtoehdon puuttumisesta. Metsäteollisuudesta lisäys vaikuttaa tarpeettomalta, mikäli sillä ei tosiasiallisesti pyritä vaikeuttamaan poikkeuslupan saamista. Metsäteollisuus muistuttaa, että toimiva poikkeuslupajärjestelmä on tarpeen yhteiskunnan kannalta tärkeiden, esimerkiksi ilmasto- ja ympäristötavoitteita edistävien, hankkeiden toteuttamiseksi.
- Uhanalaisten lajien huomioimiseksi (78 §) esitetään samanlaista menettelyä kuin uhanalaisille luontotyypeille, minkä Metsäteollisuus näkee vastaavalla tavalla ongelmallisena.
- Luonnonsuojelun tietojärjestelmään tallennettavan tiedon laatuun ja luotettavuuteen ei kiinnitetä esityksessä riittävästi huomiota (121 §). Tietojen hyödynnettävyyden vuoksi on tarpeellista, että tietojärjestelmään tallennetuissa tiedoissa on vähintään viranomaisen tekemä arvio tietojen luotettavuudesta. Metsäteollisuus pitää tärkeänä, että viranomaistoiminnassa käytetään vain viranomaisen tuottamaa tai luotettavaksi varmistamaa tietoa.

4 Ekologinen kompensatio

Ekologinen kompensatio on osana hallituksen esitystä eduskunnalle, vaikka menettelyn pilotointi on vielä kesken. Metsäteollisuuden mielestä kokonaan uudenlaisen menettelyn käyttöönotto olisi vaatinut huolellisempaa valmistelua ja kokonaisvaikutusten

Tiina Vuoristo

3.10.2022

laajaa arviointia. On hyvä, ettei keskeneräistä ekologista kompensatiota olla sisällyttämässä lakiin velvoittavana elementtinä, mutta vapaaehtoisetkin kompensatiot ansaitsevat hyvin valmistellut pelisäännöt. Metsäteollisuudelle on tärkeää, että ekologista kompensatiota toteutettaessa varmistetaan toimien lisäisyys, paikallisuus ja aidot ekologiset hyödyt.

Metsäteollisuus ry

Paula Lehtomäki
toimitusjohtaja